

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIẢNG DẠY CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA GIÁO DỤC 4.0

Trần Thị Phúc An^{1*}

¹ Trường Đại học Mỏ - Địa chất, số 18, phố Viên, Đức Thắng, Bắc Từ Liêm, Hà Nội

*Email: tranthiphucan@humg.edu.vn

Tóm tắt: Từ việc phân tích những tác động của giáo dục thông minh (giáo dục 4.0) đến hoạt động dạy học hiện nay, bài viết tập trung làm rõ thực trạng của việc giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường cao đẳng, đại học. Thông qua phương pháp phân tích, tổng hợp các kết quả thu được từ các nghiên cứu lý thuyết, các cuộc trao đổi và thực tế thực hành giảng dạy trên lớp, tác giả đưa ra một hệ thống các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy của các môn học này trước tác động của giáo dục 4.0.

Từ khóa: Phương pháp giảng dạy, lý luận chính trị, giáo dục 4.0.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Cách mạng Công nghiệp lần thứ tư đã và đang diễn ra một cách nhanh chóng, mạnh mẽ và tác động sâu sắc đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có lĩnh vực giáo dục. Trong thời đại kỹ nguyên số hóa, giáo dục đại học sẽ có sự thay đổi sâu rộng từ môi trường giáo dục, từ vai trò của người dạy, người học đến phương pháp dạy và học. Qua đó, phương pháp dạy học sẽ linh hoạt về thời gian, không gian, phù hợp với điều kiện và nhu cầu cá nhân. Tiếp cận với xu thế phát triển của giáo dục thông minh (giáo dục 4.0), phần lớn giảng viên giảng dạy các môn lý luận chính trị đã có nhiều cải tiến trong quá trình giảng dạy, kết hợp sử dụng các phương tiện giảng dạy hiện đại để kích thích năng lực tư duy, năng lực hợp tác, năng lực phản biện và năng lực sử dụng công nghệ thông tin... của sinh viên trong quá trình học tập. Tuy nhiên, vẫn còn một bộ phận giảng viên chưa kết hợp hài hòa các phương pháp dạy học tích cực, sử dụng phương pháp thuyết trình là chủ yếu, chưa “truyền lửa” đến với người học, tạo nên tâm lý chán nản và cho rằng những môn học này là khô khan, khó hiểu, trừu tượng... Do vậy, vấn đề đặt ra là cần nghiên cứu một cách thấu đáo hệ thống các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy các môn khoa học lý luận chính trị ở các trường đại học, cao đẳng hiện nay. Từ đó, giúp người học chuyên hóa những tri thức mang tính triết học, lý luận thành thế giới quan, phương pháp luận khoa học và phát triển năng lực của chính bản thân họ.

2. NỘI DUNG

2.1. Tác động của giáo dục 4.0 đến hoạt động giảng dạy bậc đại học

Hội nghị Khoa học công nghệ
Giáo dục thông minh
của công nghệ, cung cấp
hợp với nhiều đối tượng
nội dung đào tạo. CH
viết tắt S-M-A-R-T
hướng); M (Motivation
(Resource enriched
áp dụng công nghệ

Giáo dục 4.0
truyền thụ kiến thức
sáng tạo cho từng
tác, cố vấn và tạo
IoT, giảng viên cần
theo dõi quá trình
thông báo kết quả
có thể thay thế
đã rút ngắn khối
tập trong mọi
động quyết định
giúp thay đổi
trường không
quyết các vấn
còn giới hạn
được mở rộng
thái giáo dục

Hiện
thông minh
Education
(Slide). Ú
tuyển, m
xuất sản
học tập
đề quá
đường
điều ch
những
là ngu

2.2.
đầu

hệ t
Ch

Giáo dục thông minh (Smart Education) là nền giáo dục có sự hỗ trợ rất nhiều của công nghệ, cung cấp cho người học chương trình học tập “mọi lúc, mọi nơi”, phù hợp với nhiều đối tượng đào tạo khác nhau có khả năng thích nghi cao và cá nhân hóa nội dung đào tạo. Chữ Smart không chỉ chứa đựng hàm ý “thông minh”, mà cụm từ viết tắt S-M-A-R-T còn được diễn giải nhiều nghĩa hơn: S (Self-directed là Tự định hướng); M (Motivated là Có động cơ); A (Adaptive là Có khả năng tương thích); R (Resource enriched là Có nguồn học liệu phong phú); T (Technology embedded là Có áp dụng công nghệ).

Giáo dục 4.0 có sự thay đổi lớn trong mục tiêu và cách thức đào tạo, chuyển từ truyền thụ kiến thức cho số đông sang khai phóng tiềm năng, đồng thời trao quyền sáng tạo cho từng cá nhân. Người dạy sẽ chuyển sang vai trò mới là người thiết kế, xúc tác, cố vấn và tạo môi trường học tập. Nhờ ứng dụng các công nghệ AI, Big Data và IoT, giảng viên có thể thu thập dữ liệu, phân tích và đánh giá chính xác về người học; theo dõi quá trình học tập tại nhà của sinh viên, kiểm tra mức độ hoàn thành bài tập và thông báo kết quả học tập tới sinh viên cũng như gia đình họ. Thậm chí công nghệ AI có thể thay thế giảng viên ở một số khâu như điểm danh, chấm bài, soạn bài. Vì thế nó đã rút ngắn khoảng cách về không gian, địa lý, tạo điều kiện cho mọi người có thể học tập trong mọi lúc, mọi nơi, giúp cho người học có thể cá nhân hóa và hoàn toàn chủ động quyết định nội dung, phương thức học tập theo nhu cầu của bản thân. Nó cũng giúp thay đổi tư duy cũng như cách tiếp cận đối với mô hình đại học theo hướng: nhà trường không chỉ là nơi đào tạo, nghiên cứu mà còn là trung tâm đổi mới sáng tạo, giải quyết các vấn đề thực tiễn, mang giá trị cho xã hội. Không gian “nhà trường” không còn giới hạn trong các bức tường của giảng đường, lớp học hay phòng thí nghiệm, mà được mở rộng kết hợp với doanh nghiệp và thị trường lao động để trở thành “hệ sinh thái giáo dục”.

Hiện nay, các tập đoàn công nghệ lớn đã cho ra đời nhiều thiết bị và phần mềm thông minh phục vụ giáo dục. Chẳng hạn, Bộ công cụ giáo dục Google (G-Suite for Education) cung cấp miễn phí bộ xử lý văn bản (Word), bảng tính (Sheet), trình chiếu (Slide). Ứng dụng Tài liệu (Google Docs) giúp người học tạo và chỉnh sửa tài liệu trực tuyến, miễn phí. Công nghệ Chroma Key tạo trường quay thu nhỏ để người học tự sản xuất sản phẩm truyền thông. Công nghệ đám mây (Cloud) cung cấp những phần mềm học tập trên Internet có sử dụng tài khoản... Công nghệ không chỉ tạo điều kiện thuận lợi để quá trình tiếp cận với các tri thức khoa học nhanh hơn, hiệu quả hơn mà còn là con đường ngắn nhất để giảng viên và sinh viên chia sẻ kiến thức hiệu quả, giúp giảng viên điều chỉnh quá trình truyền thụ tri thức sát thực tế. Đồng thời, hình thành và bồi dưỡng những kỹ năng công nghệ cho sinh viên khi tham gia vào thị trường lao động với tư cách là nguồn nhân lực chất lượng cao.

2.2. Thực trạng giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường đại học, cao đẳng hiện nay

Giảng dạy các môn lý luận chính trị là sự tác động có điều kiện của giảng viên lên hệ thống tri thức của các môn học Triết học Mác – Lênin, Kinh tế chính trị Mác – Lênin, Chủ nghĩa xã hội khoa học, Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam, Tư tưởng Hồ Chí Minh

trong một môi trường giáo dục, một giai đoạn lịch sử nhất định, có sự tham gia của sinh viên phù hợp với một chuyên ngành đào tạo cụ thể. Nhờ đó tri thức của các môn lý luận chính trị tác động và tái tác động lên sinh viên nhằm mục đích trang bị thế giới quan, nhân sinh quan, phương pháp luận khoa học cho sinh viên, biến những tri thức tiếp nhận được thành giá trị, niềm tin, lý tưởng, lập trường; hình thành tính độc lập trong tư duy và sử dụng được lý luận, tri thức, kinh nghiệm để giải quyết các vấn đề đặt ra trong thực tiễn.

Việc giảng dạy các môn khoa học lý luận chính trị luôn được Đảng, Nhà nước, Bộ Giáo dục và Đào tạo quan tâm như: định kỳ hàng năm tổ chức các lớp tập huấn nhằm bồi dưỡng, cập nhật những kiến thức mới cho giảng viên; các giáo trình được ban hành cụ thể, kịp thời đã tạo điều kiện thuận lợi cho giảng viên khi soạn giảng. Đại đa số giảng viên tại các trường đại học và cao đẳng được đào tạo chính quy, bài bản, thấm nhuần quan điểm, chủ trương, đường lối chính sách của Đảng, pháp luật Nhà nước. Đặc biệt, một số cán bộ giảng dạy các môn lý luận chính trị được các trường đại học cử đi nghiên cứu, học tập ở nước ngoài để có thể lĩnh hội, học tập phương pháp nghiên cứu, giảng dạy hiện đại, tiếp nhận một cách nhanh nhất những thành tựu khoa học kỹ thuật của các nước tiên tiến trên thế giới.

Hiện nay, phần lớn các giảng viên giảng dạy các môn lý luận chính trị có bản lĩnh chính trị vững vàng, có đạo đức nghề nghiệp, có năng lực tốt, thường xuyên nghiên cứu khoa học, đổi mới phương pháp giảng dạy, tích cực, chủ động trong việc ứng dụng công nghệ thông tin, sử dụng video, hình ảnh, tư liệu phong phú trong giảng dạy, đáp ứng chuẩn nghiệp vụ theo yêu cầu của Bộ Giáo dục và Đào tạo. Qua đó, sinh viên có điều kiện tiếp cận môn học sâu hơn, chủ động, tích cực và hứng thú hơn khi học tập các môn học này.

Trước những tác động của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, hầu hết các trường đại học, cao đẳng trong xu thế cạnh tranh đã rất quan tâm đến việc xây dựng hệ thống cơ sở vật chất của nhà trường như: trang bị phòng học, hệ thống âm thanh, máy chiếu, máy projector, kết nối wifi, mạng lan, thư viện điện tử, phòng máy tính... Điều đó đã tạo thuận lợi cho giảng viên và sinh viên trong việc tra cứu nguồn học liệu, thông tin, hình ảnh cũng như hỗ trợ việc sử dụng nhiều phương pháp dạy học mới trong quá trình giảng dạy như: sử dụng phương pháp bản đồ tư duy Edraw Mind Map, phương pháp hỗn hợp, phương pháp dạy học hợp tác, phương pháp dạy học trực tuyến...

Giảng viên giữ vai trò quyết định trong việc bảo đảm chất lượng giáo dục và đào tạo. Tuy vậy, hiện nay vẫn có một số cán bộ giảng viên lý luận chính trị trong các trường đại học, cao đẳng chỉ quan tâm đến truyền đạt kiến thức và kiểm tra trí nhớ mà không quan tâm đến rèn luyện kỹ năng cho sinh viên; chưa tích cực, chú trọng đến việc đổi mới phương pháp giảng dạy, vẫn đơn thuần sử dụng phương pháp thuyết trình là chủ yếu, truyền thụ kiến thức một cách thụ động, không có biện pháp cụ thể khuyến khích sinh viên tự học, tự nghiên cứu; không lấy sinh viên làm trung tâm trong quá trình dạy học. Một bộ phận giảng viên có xu hướng lạm dụng công nghệ thông tin, ít chú trọng tính tư tưởng, tính phê phán trong bài giảng, sa vào chiếu – chép nên tính thuyết phục về mặt học thuật chưa cao. Một bộ phận chưa phát huy được vị trí, vai trò

của môn học do mình phụ trách trong tổng thể chương trình đào tạo để định hướng cho sinh viên, tạo ra sự hứng thú cho người học; chưa có sự liên hệ chặt chẽ, thường xuyên giữa nội dung giảng dạy với lao động sản xuất, với thực tiễn, giữa khoa học lý luận chính trị với khoa học chuyên ngành; giảng dạy và nghiên cứu còn tách rời nhau, số giảng viên tham gia nghiên cứu khoa học còn chiếm tỷ lệ thấp.

Có một bộ phận sinh viên hiện nay chưa nhận thức đúng về vị trí, vai trò của các môn lý luận chính trị trong chương trình đào tạo, không nắm bắt được bản chất của môn học nên không thể vận dụng lý luận vào thực tế và không thấy được giá trị của môn học. Nhiều sinh viên cho rằng các môn học này khô khan, kém hấp dẫn, khó học, khó hiểu; cho rằng đây là môn học phụ, học không vận dụng vào công việc, dẫn đến thái độ thụ động, thiếu tích cực; khả năng đối thoại, phản biện, tranh luận hầu như bị triệt tiêu. Một số sinh viên đã lạm dụng quá đà các trò chơi công nghệ nên ảnh hưởng không nhỏ đến thói quen, lối sống làm lãng phí thời gian và trở nên ỷ lại vào các thông tin có sẵn trên mạng, không chủ động trong việc nghiên cứu, tìm hiểu nội dung của bài học, môn học. Họ dành nhiều thời gian (thậm chí ngay trong giờ học) để lướt web, facebook, game bằng các smartphone, không tập trung chú ý, quan tâm đến bài học. Bên cạnh đó, cơ sở vật chất ở một số trường còn nhiều hạn chế như đường truyền băng thông kết nối internet tốc độ chậm, thiếu loa, máy chiếu, bố trí một lớp học với số lượng sinh viên quá đông (có lớp lên tới 100, thậm chí hơn 100 sinh viên)... gây nên những khó khăn nhất định cho việc áp dụng các phương pháp giảng dạy tích cực dẫn đến chất lượng, hiệu quả dạy, học của môn học bị giảm sút.

Có thể nói, trong suy nghĩ và nhận thức của một bộ phận người học cũng như trong dư luận xã hội hiện nay, các môn lý luận chính trị chưa được đánh giá đúng về vị thế, vai trò, giá trị môn học. Điều này xuất phát từ nhiều nguyên nhân trong đó có nguyên nhân từ phương pháp giảng dạy. Vì vậy, trước sự tác động của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 và nền giáo dục 4.0, các giảng viên giảng dạy các môn khoa học lý luận cần thường xuyên đổi mới, cải tiến phương pháp giảng dạy. Đó là con đường, cách thức đưa lý luận vào thực tiễn cuộc sống của xã hội công nghiệp hiện đại và dùng chính môi trường xã hội đó kiểm nghiệm tính chân lý của hệ thống lý luận khoa học, cách mạng, nhân văn của chủ nghĩa Mác Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam trong bối cảnh mới. Đảng Cộng sản Việt Nam chỉ rõ: “Tiếp tục đổi mới việc học tập (bao gồm cả nội dung, chương trình, phương pháp giảng dạy, xây dựng đội ngũ giáo viên...) lý luận chính trị trong hệ thống giáo dục quốc dân có tầm quan trọng chiến lược... Phương pháp giảng dạy và học tập phải sinh động, mềm dẻo, có thực tiễn và phù hợp với từng cấp; tạo được sự hứng thú và có trách nhiệm cho người dạy và người học; người học thích đọc hơn, có trách nhiệm phải học; người dạy có hứng thú hơn, có trách nhiệm cao hơn” [1]. Để thực hiện được điều đó cần “Nâng cao năng lực nghiên cứu, giảng dạy trong các cơ sở giáo dục đại học; tăng cường giáo dục những kỹ năng, kiến thức cơ bản, tư duy sáng tạo, khả năng thích nghi với những yêu cầu của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ 4” [2].

2.3. Một số giải pháp nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị trước tác động của giáo dục 4.0

Để nâng cao chất lượng giảng dạy các môn khoa học lý luận chính trị trước những tác động của giáo dục 4.0 cần có sự vào cuộc của các nhà quản lý giáo dục, các cơ sở giáo dục, các nhà sư phạm và thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp. Trong đó, đặc biệt chú ý đến các giải pháp sau:

Một là tăng cường sử dụng các phương tiện dạy học trên cơ sở khai thác, tận dụng tối đa các thành tựu mà giáo dục 4.0 đem lại.

Phương tiện dạy học là công cụ tiên hành thực hiện nhiệm vụ của hoạt động dạy và học, giúp cho người dạy và người học tác động tới đối tượng nghiên cứu. Trong điều kiện xã hội phát triển và bùng nổ công nghệ thông tin như hiện nay, việc tiếp nhận kiến thức của sinh viên không còn một chiều mà trở nên đa dạng và phong phú. Giảng viên không phải là “kênh” duy nhất trong việc cung cấp kiến thức mà là người hướng dẫn sinh viên cách lựa chọn và tiếp nhận thông tin phù hợp bằng nhiều con đường khác nhau, trong đó có cả sự hỗ trợ của các công cụ dạy học để truyền đạt kiến thức cho người học như: máy tính, máy chiếu Projector, hình ảnh, phim tư liệu, phần mềm PowerPoint, MindMaster; các phần mềm dạy học trực tuyến ViettelStudy, Vioedu, Edubit, Schoolbus, Udemy... Tiếp thu một vấn đề sẽ rất hiệu quả nếu người học vừa được nghe, được nhìn và được suy nghĩ. Khi giảng viên có khả năng làm chủ về kiến thức, thì sự hỗ trợ của công nghệ thông tin sẽ có tác dụng rất tốt cho quá trình dạy - học. Với các thiết bị trợ giúp này giảng viên sẽ dễ dàng nhấn mạnh các điểm chính của bài giảng cũng như giúp duy trì bài giảng một cách hứng thú và lôi cuốn người học.

Trong kỷ nguyên của công nghệ thông tin và mạng Internet, cả thế giới đã chứng kiến sự ra đời của rất nhiều công cụ, giáo cụ và phương pháp học tập cũng như giảng dạy tiên tiến trên nền tảng trực tuyến. Để nâng cao chất lượng giảng dạy các môn khoa học lý luận chính trị, người giảng viên có thể kết hợp giảng dạy trên lớp với việc sử dụng các công cụ hỗ trợ giảng dạy như sau: Giảng viên có thể cho sinh viên các câu hỏi hướng dẫn làm bài hay câu hỏi ôn tập thông qua thiết bị có kết nối mạng bằng phần mềm Socrative. Đối với công cụ này, sinh viên có thể tham gia tích cực thông qua các bài kiểm tra tương tác và nhận được kết quả ngay sau khi làm bài. Từ đó, giúp sinh viên nhận ra lỗi sai của mình; Giảng viên cũng có thể thiết lập một hệ thống ngân hàng câu hỏi trắc nghiệm có liên quan đến nội dung môn học để cho sinh viên làm thông qua phần mềm Kahoot. Đây là công cụ hỗ trợ dạy học miễn phí dựa trên nền tảng trò chơi và được sử dụng như một hệ thống lớp học tương tác. Kahoot hỗ trợ người dùng tạo các bài kiểm tra trắc nghiệm với nhiều tính năng có thể tích hợp hình ảnh, video một cách dễ dàng và nhanh chóng. Điều đó sẽ giúp người học chú ý, tạo hứng khởi và chủ động tương tác hơn. Cuối bài, người học cũng có thể cung cấp các thông tin phản hồi về bài kiểm tra giúp giảng viên hoàn thiện hơn hệ thống ngân hàng câu hỏi của mình. Tuy nhiên, Kahoot chỉ làm việc với các câu hỏi trắc nghiệm và là một trò chơi trực tiếp nên người chơi phải ở cùng một phòng trong cùng thời điểm.

Phong phú hơn Kahoot, GoFormative là một công cụ miễn phí cho phép giảng viên sáng tạo bài tập với nhiều lựa chọn đa dạng (trắc nghiệm, câu trả lời ngắn...). Giảng viên cũng có thể gửi kèm nội dung có trong máy tính cá nhân (như hình ảnh,

video, file doc hoặc file pdf) hoặc từ YouTube vào bài tập của mình. Để thực hiện phần đánh giá, giảng viên có thể đưa bài tập đến cho sinh viên bằng nhiều cách khác nhau như gửi link hoặc tạo lớp thông qua hệ thống quản lý lớp học. Sinh viên có thể phản hồi lại những gì mà họ đã học trong ngày hôm đó hoặc những khái niệm mà họ chưa tiếp nhận được thông qua hệ thống lớp học này. Ngoài ra, công cụ này còn cung cấp bài tập dưới dạng file ảnh, sinh viên có thể chỉnh sửa trực tiếp bằng cách viết, vẽ hoặc có thể tải hình ảnh lên như một phần của câu trả lời; giảng viên có thể xem câu trả lời của sinh viên để đánh giá đúng lúc, đưa ra những phản hồi để giúp sinh viên hiểu rõ vấn đề hơn... Tuy nhiên, lớp học chỉ khả dụng cho người dùng Google Apps for Education, do đó sinh viên phải có tài khoản email phù hợp với Google Apps for Education thì mới có thể gửi phản hồi nhận xét về cho giảng viên [3].

Ngoài ra, còn có các công cụ cho chuyển đổi số như: công cụ hội nghị truyền hình Skype, GoToMeeting, Blue jeans; ứng dụng đàm thoại, chia sẻ tài nguyên Microsoft Teams; ứng dụng OneNote; Stream; ứng dụng phân tích người đọc Reader Analytics; tra từ điển Tflat; App hỗ trợ vẽ mindmap (Mindnode, Simplemind); dịch vụ trực tuyến Wolfram Alpha; công cụ Power BI và các Hệ thống quản lý học tập Blackboard, WebCT, Desire2Learn, ANGEL, Sakai, Moodle...

Có thể nói, các công cụ hỗ trợ trực tuyến này giúp giảng viên chuẩn bị bài giảng thú vị và hiệu quả; giảm tải các thao tác dạy học thủ công; truyền tải kiến thức tới người học nhanh hơn, trực quan hơn và tương tác với người học mạnh mẽ hơn. Sinh viên sẽ có cơ hội học tập theo những phương thức mới mẻ; tham gia tích cực trong các bài kiểm tra tương tác; tiếp thu kiến thức nhanh hơn.

Việc ứng dụng công nghệ và công nghệ thông tin vào trong quá trình giảng dạy các môn lý luận chính trị là một trong những cách có thể làm và đem lại hiệu quả cao. Bởi lẽ, nó không chỉ tăng tính thuyết phục về mặt khoa học, đảm bảo sự gắn kết chặt chẽ giữa lý luận và thực tiễn, giảm bớt sự vất vả trong quá trình lao động sư phạm mà còn cung cấp cho sinh viên những phương tiện tiếp nhận tri thức để chuyển dịch từ môi trường học tập sang môi trường hoạt động thực tiễn. Nói cách khác, trong môi trường số hóa hiện nay, để giúp sinh viên khắc sâu, vận dụng tốt tri thức lý luận chính trị vào giải quyết hiệu quả các tình huống, vấn đề nảy sinh trong thực tiễn cuộc sống, cần phải biết khai thác và sử dụng các phương tiện, công nghệ dạy học hiện đại vào bài giảng nhằm khắc phục sự kinh viện, giáo điều trong công tác giảng dạy lý luận chính trị. Đó là con đường ngắn nhất để nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị trước tác động của giáo dục 4.0.

Hai là, phát huy tối đa tính chủ động, tích cực của người dạy và người học.

Trước tác động của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đòi hỏi người giảng viên lý luận chính trị cần tinh táo, sáng suốt trước những thông tin trái chiều được phổ biến, tuyên truyền trên mạng xã hội; lồng ghép, phê phán các quan điểm phiến diện của các thế lực thù địch khi luận giải các vấn đề khoa học trong tri thức môn học; không ngừng nâng cao trình độ, tự học tập, tự đào tạo, tự bồi dưỡng; thường xuyên cập nhật những phương pháp giảng dạy, nghiên cứu mới, xây dựng phong cách tư duy khoa học và độc lập. Nếu giảng viên không có cách tiếp cận, không đủ năng lực khoa học, năng lực

chuyên môn và năng lực tư duy lý luận, sẽ không thể cập nhật kiến thức, không thể phân tích đánh giá, phản biện về sự biến đổi, vận động của thực tiễn, không thể có những luận giải đúng đắn, phù hợp và thuyết phục trong hoạt động giảng dạy, không lý giải một cách tự tin, đầy đủ, sâu sắc những vấn đề mới đặt ra, khó thuyết phục người học và cũng khó đưa đến cho sinh viên tư duy mới mẻ. Đây là yêu cầu quan trọng không thể thiếu trong công tác giảng dạy nói chung và giảng dạy các môn lý luận chính trị nói riêng.

Xu hướng giáo dục thịnh hành hiện nay là khơi dậy và nuôi dưỡng tính ham muốn học hỏi của sinh viên hơn là nhồi nhét cho họ một lượng lớn kiến thức. Dưới sự hướng dẫn, chỉ đạo của giảng viên, người học tìm tòi, khám phá hoặc chọn lọc, bổ sung, hệ thống hóa các kiến thức cần nắm. Điều đó sẽ giúp sinh viên có nhiều thuận lợi trong quá trình tiếp thu kiến thức mà giảng viên giảng trên lớp; hình thành tư duy phản biện khi học tập, nghiên cứu các môn lý luận chính trị; biết cách bóc tách, tiếp biến một cách có chọn lọc giá trị khoa học ẩn chứa trong các luận điểm và áp dụng các giá trị khoa học đó phục vụ việc thực hiện đường lối chính trị của Đảng và Nhà nước. Song, đó mới chỉ là những kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ mang tính cơ bản, làm cơ sở cho sự tự vận động, tiến bộ trong nghề nghiệp sau này. Để có đủ kiến thức toàn diện đáp ứng yêu cầu và nhiệm vụ sau khi ra trường đòi hỏi mỗi sinh viên cần tạo thói quen tự nghiên cứu, tìm kiếm các thông tin từ thư viện, mạng internet, giáo trình, các tài liệu tham khảo... nhằm giúp cho bản thân củng cố, mở rộng đào sâu, hệ thống hóa kiến thức, đồng thời rèn luyện kỹ năng, kỹ xảo, phát triển tư duy độc lập, sáng tạo, vận dụng vào giải quyết những vấn đề thực tiễn đặt ra một cách khoa học.

Để tiếp nhận những thành tựu mà cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 mang lại thì một yếu tố không thể thiếu đối với cả giảng viên và sinh viên là ngoại ngữ. Đây được coi là chìa khóa, là công cụ quan trọng để từng cá nhân liên kết với phần còn lại của thế giới, truy cập vào kho kiến thức không lồ của toàn xã hội. Vì vậy, các giảng viên lý luận chính trị cần thường xuyên học tập, nâng cao trình độ ngoại ngữ đáp ứng yêu cầu, đòi hỏi của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0.

Ba là kết hợp nhiều phương pháp giảng dạy theo hướng gắn nội dung bài giảng với thực tiễn xã hội và nghề nghiệp của sinh viên.

Mọi hoạt động của con người đều nhằm đạt được một lợi ích nhất định nào đó về vật chất hoặc tinh thần để thỏa mãn nhu cầu. Chính vì vậy, nếu sinh viên thực sự nhận thức được ý nghĩa quan trọng của việc chiếm lĩnh những kiến thức lý luận chính trị thì họ sẽ có hứng thú để tiếp thu bài học, sử dụng năng lực tư duy của mình để chiếm lĩnh tri thức. Và ngược lại, nếu sinh viên cho rằng những kiến thức lý luận ấy xa rời với thực tế, không giúp ích gì nhiều cho cuộc sống hoặc công tác trong tương lai thì họ sẽ không chú tâm để chiếm lĩnh nó. Vì vậy, giảng viên lý luận chính trị sẽ là người giúp cho sinh viên thấy được rõ ràng nội dung kiến thức này có ý nghĩa gì đối với cuộc sống cũng như công tác thực tiễn của sinh viên để họ cảm thấy tự thân có nhu cầu phải tiếp thu kiến thức, tạo sự hứng thú, chủ động trong học tập.

Để khắc phục tình trạng giáo điều, máy móc, thụ động trong hoạt động giảng dạy các môn lý luận chính trị, cần phải đi sát cuộc sống, không tách rời tri thức lý luận với những vấn đề của thực tiễn, cần lấy người học làm trung tâm, phát huy vai trò của

người học với tư cách là chủ thể nhận thức trong việc vận dụng những vấn đề lý luận để xem xét, phân tích, lý giải và đề xuất những phương án giải quyết các vấn đề mà hiện thực xã hội đặt ra. Chẳng hạn như khi giảng mối quan hệ giữa vật chất và ý thức, giảng viên có thể làm rõ hơn cho sinh viên bằng việc cho họ hiểu được rằng, những chủ trương, chính sách của Đảng được đưa ra là dựa vào điều kiện kinh tế - xã hội, lịch sử cụ thể của đất nước, phù hợp với xu thế phát triển của thế giới. Từ nội dung của “nguyên lý về mối liên hệ phổ biến” [4] có thể vận dụng vào việc tìm ra giải pháp để bảo vệ môi trường, chống biến đổi khí hậu, giải pháp giảm tắc nghẽn giao thông, giải pháp để ngăn chặn sự lây lan của dịch bệnh. Khi giảng những nội dung của môn Kinh tế chính trị Mác - Lênin như: hàng hóa, thị trường, lợi nhuận, khủng hoảng kinh tế, hội nhập kinh tế... [5] giảng viên có thể vận dụng vào thực tiễn trong nước và thế giới để giải thích, đánh giá và dự báo xu hướng của nền kinh tế Việt Nam, đặc biệt là trong bối cảnh dịch bệnh Covid-19 đang có những diễn biến hết sức phức tạp, khó lường, các nước đều thực hiện các biện pháp giãn cách xã hội thì vấn đề hội nhập kinh tế cần có những giải pháp như thế nào để giúp nền kinh tế trong nước được đứng vững. Đối với môn Tư tưởng Hồ Chí Minh, giảng viên có thể kể cho sinh viên nghe về quá trình tự học của Hồ Chí Minh, về ý chí và quyết tâm của Hồ Chí Minh trong thực tiễn hoạt động cách mạng để giúp sinh viên học tập ý chí, nghị lực của Bác trong quá trình tự học, tự tu dưỡng, rèn luyện bản thân; đối với nội dung về xây dựng nhà nước phục vụ nhân dân của Hồ Chí Minh [6], giảng viên có thể liên hệ với quyết tâm phòng và chống tham nhũng, tinh thần quyết chiến thắng đại dịch với phương châm “không để một người dân nào bị bỏ lại phía sau” của Đảng và Nhà nước Việt Nam hiện nay. Chính sự liên hệ đó sẽ giúp sinh viên hiểu thêm về Hồ Chí Minh, củng cố niềm tin của sinh viên vào con đường mà Người đã lựa chọn để từ đó có tư tưởng, tình cảm tích cực trong việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách Hồ Chí Minh.

Trong quá trình giảng dạy, giảng viên cần kết hợp và vận dụng linh hoạt các phương pháp dạy học khác nhau tùy thuộc vào từng bài học, từng phần học, từng lớp học. Trong đó chú trọng đến việc đưa các sự kiện, tình huống trong thực tế hoặc giả định để sinh viên tự vận dụng kiến thức vào giải quyết tình huống. Điều đó vừa giúp sinh viên thấy được ý nghĩa thực tiễn của môn học, vừa tạo sự hứng thú, tránh được sự nhàm chán, giáo điều. Qua đó có nhận thức đúng về vai trò của các môn học lý luận chính trị, góp phần trang bị cho người học thế giới quan và phương pháp luận đúng đắn, giúp họ không ngừng phát huy tính tích cực, chủ động trong tiếp thu tri thức khoa học, sớm hình thành những ý tưởng mới, kịp thời giải quyết những vấn đề thực tiễn đặt ra, đáp ứng xu thế phát triển của thời đại.

Bốn là, các cơ sở đào tạo cần chú trọng đầu tư trang thiết bị, cơ sở vật chất đáp ứng được yêu cầu của giáo dục 4.0.

Để ứng dụng công nghệ thông tin vào hoạt động giảng dạy lý luận chính trị một cách hiệu quả, bảo đảm sự tương tác, trao đổi thông tin giữa giảng viên với giảng viên, giữa giảng viên với sinh viên, giữa sinh viên với sinh viên được thường xuyên, đầy đủ, kịp thời và bảo đảm tổ chức triển khai hoạt động giảng dạy lý luận chính trị được thông suốt thì mỗi nhà trường cần đầu tư, xây dựng hệ thống hạ tầng công nghệ thông tin (internet, wifi, thiết bị phần cứng, camera, cảm biến...) cho phù hợp, hiện đại, đồng

bộ đề có thể kết nối vạn vật, dạy - học online, hội thảo trực tuyến; chú trọng phát triển hệ thống sách điện tử, kho dữ liệu số để đồng bộ với hệ thống công nghệ thông tin nhằm đáp ứng kịp thời nhu cầu khai thác cơ sở dữ liệu, sách điện tử cho người học; xây dựng các mô hình trường quay thu nhỏ sử dụng công nghệ mới, các phòng học ảo, phòng thí nghiệm ảo, thiết bị ảo, thư viện ảo... dưới sự hỗ trợ của các thiết bị thông minh... Đồng thời, thường xuyên tổ chức đào tạo, hướng dẫn, tập huấn về kỹ năng quản lý, khai thác, sử dụng các trang thiết bị công nghệ thông tin, nhất là công tác bảo đảm an toàn thông tin, an ninh mạng, cũng như cập nhật những công nghệ mới cho cán bộ, giảng viên, sinh viên để họ không bị “tụt hậu” trong cuộc đua khoa học công nghệ hiện nay.

3. KẾT LUẬN

Nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị trước tác động của giáo dục 4.0 là vấn đề đặc biệt quan trọng trước những biến đổi mạnh mẽ của tình hình kinh tế, chính trị trong nước và thế giới; là yêu cầu khách quan trong công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, bồi dưỡng phẩm chất đạo đức cách mạng, xây dựng niềm tin khoa học, nhân sinh quan cộng sản, tinh thần quốc tế trong sáng, hình thành lối sống tình cảm, văn minh cho sinh viên Việt Nam trong giai đoạn hiện nay. Từ đó, giúp người học có thể cảm nhận được cái đẹp, giá trị nhân văn trong các quan điểm của chủ nghĩa Mác – Lênin, chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam và tư tưởng Hồ Chí Minh. Đó là cái đẹp của năng lực tư duy của con người khi đi sâu vào nghiên cứu các thuộc tính, bản chất, quy luật của tự nhiên, xã hội, tư duy và được quay lại phục vụ chính cuộc sống của con người./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, Kết luận số 94-KL/TW về việc *Tiếp tục đổi mới học tập lý luận chính trị trong hệ thống giáo dục quốc dân*, ngày 28/3/2014.
- [2]. Thủ tướng Chính Phủ, Chi thị số 16/CT-TTg ngày 04 tháng 05 năm 2017 về Tăng cường năng lực tiếp cận cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư. <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Dau-tu/Chi-thi-16-CT-TTg-tang-cuong-nang-luc-tiep-can-cuoc-Cach-mang-cong-nghiep-lan-thu-4-2017-348297.aspx>, Truy cập ngày 23 tháng 8 năm 2020.
- [3]. *Trịnh Thị Dung*, Một số công cụ tuyệt vời hỗ trợ giáo viên trong giảng dạy. <http://www.hpu.edu.vn/XD/XDtintuc-3059-293-170-1-Mot-So-Cong-Cu-Tuyet-Voi-Ho-Tro-Giao-Vien-Trong-Giang-Day.html>, Truy cập ngày 23 tháng 8 năm 2020.
- [4]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Giáo trình Triết học Mác – Lênin* (Dành cho sinh viên không chuyên ngành Lý luận chính trị), Tài liệu tập huấn giảng dạy năm 2019.
- [5]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Giáo trình Kinh tế chính trị Mác – Lênin* (Dành cho sinh viên không chuyên ngành Lý luận chính trị), Tài liệu tập huấn giảng dạy năm 2019.
- [6]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh* (Dành cho sinh viên không chuyên ngành Lý luận chính trị), Tài liệu tập huấn giảng dạy năm 2019.